

**Záměr
na vyhlášení zvláště chráněného území**

**ve smyslu ustanovení § 40 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb.
o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů
a § 10 vyhlášky č. 45/2018 Sb.**

**přírodní památka
Valeč**

1. Název zvláště chráněného území:

Valeč

2. Návrh kategorie ochrany zvláště chráněného území:

přírodní památka - dále jen „PP“

(ve smyslu § 36 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů – dále jen “zákon”)

3. Předměty ochrany a jejich popis:

Souhrnná charakteristika předmětů ochrany:

- a) Mineralogické naleziště hyalitu (skelného opálu)
- b) Ekosystémy bučin

Popis předmětů ochrany:

a) ekosystémy

ekosystém	podíl plochy v ZCHU (%)	popis ekosystému
L5.1 Květnaté bučiny	31	Porosty na svazích i na plošině, místy víceetážové, ojediněle pralesního typu. Ve stromovém patře převažuje buk lesní (<i>Fagus sylvatica</i>), přimíšen je javor klen (<i>Acer pseudoplatanus</i>), lípa malolistá (<i>Tilia cordata</i>), jilm drsný (<i>Ulmus glabra</i>) a smrk ztepilý (<i>Picea abies</i>). Bylinné patro tvoří pitulník žlutý (<i>Galeobdolon luteum</i>), ječmenka evropská (<i>Hordelymus europaeus</i>), žindava evropská (<i>Sanicula europaea</i>) nebo samorostlík klasnatý (<i>Actaea spicata</i>). Vzácněji se vyskytuje vraní oko čtyřlísté (<i>Paris quadrifolia</i>), hlísník hnízdák (<i>Neottia nidus-avis</i>) a lýkovec jedovatý (<i>Daphne mezereum</i>). Časté je mrtvé dřevo v podobě vývrátů, zlomů a souší, na které jsou vázáni netopýr rezavý (<i>Nyctalus noctula</i>), netopýr hvízdavý (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>) a žluna šedá (<i>Picus canus</i>). Staré porosty vyhledává lejsek malý (<i>Ficedula parva</i>) a holub doupňák (<i>Columba oenas</i>).

b) útvary neživé přírody

útvár	geologická charakteristika	popis útvaru
Mineralogické naleziště hyalitu	Naleziště hyalitu v navětralém bazanitu a jeho eluviu.	V dutinách a na puklinách bazanitového výlevu jsou vyvinuty agregáty sklovitého opálu – hyalitu. Hyalit doprovází řada dalších minerálů - thomsonit, chabazit, phillipsit, aragonit, kalcit, skapolit atd. Jedná se o lokalitu světového významu. Hyalit je možno najít rovněž v eluviu horniny.

4. Cíle ochrany

Obecné cíle ochrany:

L5.1 Květnaté bučiny - Zlepšení stavu lesních porostů na les odpovídající stupni přirozenosti „les přírodě blízký“ se stanovištně odpovídající druhovou a prostorovou skladbou, s přirozeným podílem mrtvého dřeva, přirozeně se zmlazující. Směřování k ekosystému ponechanému samovolnému vývoji a odpovídající stupni přirozenosti „les přírodní“.

Mineralogické naleziště hyalitu - Naleziště minerálu zachované pro další generace.

Dílčí cíle péče o lesní společenstva:

Posílení a udržení druhové, prostorové a genetické diverzity lesních ekosystémů tak, aby plnily funkci zachování a reprodukce genetického potenciálu nejen původních dřevin, ale celé bioty.

Dílčí cíle péče o útvary neživé přírody:

Naleziště bez recentních známek povrchového dobývání.

Dílčí cíle péče o druhy:

Zvýšit počty hnízdících párů.

5. Základní ochranné podmínky:

Základní ochranné podmínky přírodních památek jsou stanoveny v § 36 odst. 2 zákona.

6. Návrh bližších ochranných podmínek:

V souladu s ustanovením § 36 odst. 1 zákona se navrhuje, aby na území PP bylo možno jen se souhlasem orgánu ochrany přírody provádět tyto činnosti a zásahy:

- a) povolovat nebo provádět změny druhů pozemků nebo způsobů jejich využití,
- b) sbírat a odnášet z území nerosty,
- c) povolovat nebo provádět geologické práce a úpravy povrchu terénu nebo jakékoliv zásahy do něj, souhlas se nevyžaduje u zásahů při běžném lesním hospodaření,
- d) vysazovat nebo vysévat rostliny, souhlas se nevyžaduje pro vysazování nebo výsev stanovištně původních dřevin místní provenience na pozemcích určených k plnění funkcí lesa,
- e) zřizovat příkrmovací zařízení nebo slániska a přikrmovat nebo vnadit zvěř mimo příkrmovací zařízení,
- f) vyznačovat cyklistické, turistické, jezdecké, naučné a obdobné trasy,
- g) vstupovat mimo vyznačené trasy, souhlas se nevyžaduje u vlastníků a uživatelů pozemků, osob zajišťujících lesní a zemědělské hospodaření, činnosti policie, obranu státu a ochranu státních hranic, požární ochranu, zdravotní a veterinární službu, výkon práva myslivosti, energetických soustav a veřejných komunikačních sítí při výkonu této činnosti.

7. Vymezení ochranného pásma

ZCHÚ se vyhláší bez ochranného pásma.

8. Územně správní zařazení území:

Kraj: Karlovarský
Okres: Karlovy Vary
Obec s rozšířenou působností: Karlovy Vary
Obec s pověřeným obecním úřadem: Žlutice
Obec: Valeč v Čechách
Katastrální území: Valeč u Hradiště

9. Přehled katastrálních území a parcelních čísel pozemků dotčených záměrem na vyhlášení zvláště chráněného území:

Katastrální území: Valeč u Hradiště, 992399

Číslo parcely podle KN	Číslo parcely podle PK nebo jiných evidencí	Druh pozemku podle KN	Způsob využití pozemku podle KN	Výměra parcely celková podle KN (m ²)	Výměra parcely v ZCHÚ (m ²)*
420		Lesní pozemek	Les jiný než hospodářský	370 500	272 904
421		Lesní pozemek	Les jiný než hospodářský	308 094	308 094
424		Lesní pozemek	Les jiný než hospodářský	331 120	331 120
425		Lesní pozemek	Les jiný než hospodářský	310 502	310 502
Celkem					1 222 620

* Výměry částí parcel v ZCHÚ byly změřeny v programu ArcGIS.

10. Předpokládaná výměra zvláště chráněného území:

ZCHÚ – 122,2620 ha

Výměry částí parcel v ZCHÚ byly změřeny v programu ArcGIS a budou před vydáním nařízení zpřesněny v rámci vyhotovení Záznamu podrobného měření změn (ZPMZ).

11. Odůvodnění záměru:

Historie ochrany území:

Mineralogickou lokalitu doporučil zejména kvůli výskytu hyalitu k ochraně jako chráněné naleziště významný český geolog Norbert Krutský v roce 1992. K vyhlášení chráněného přírodního výtvaru Valeč došlo ještě podle starého zákona o ochraně přírody č. 40/1956 Sb. v květnu 1992. Území mělo rozlohu více než 500 ha a zahrnovalo i místa potenciálního výskytu hyalitu. Vzhledem k existenci vojenského prostoru byl do oblasti vstup zakázán, výzkumy zde probíhaly pouze výjimečně a neprobíhaly zde žádné managementové zásahy. Od přelomu tisíciletí a zejména od roku 2008 (zmenšení omezení pohybu při okraji vojenského újezdu) se intenzita návštěv sběratelů výrazně zvyšuje. Zvýšení návštěv podmiňuje i dostupnost informací o lokalitě na internetu. S hyalitem z Valče se obchoduje prostřednictvím internetu a používá se k výměně na mineralogických burzách. Území nebylo

nikdy označeno a nezákonná těžba nerostů zde probíhala i přes existenci vojenského prostoru.

Hlavní důvody zpracování záměru na vyhlášení PP:

Redukce vojenského újezdu Hradiště, zpřístupnění území a nutnost zefektivnění ochrany geologického fenoménu.

Zmenšení chráněného území na hlavní oblast výskytu hyalitu.

Výskyt řady zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů.

Výskyt velmi kvalitních bučin a na ně vázané druhy rostlin a živočichů.

K názvu zvláště chráněného území:

Název území vychází ze stávajícího zřizovacího předpisu.

Ke kategorii ochrany zvláště chráněného území:

Předměty ochrany odpovídají přírodními hodnotami a vědeckým významem legislativně stanovené definici přírodní památky.

K předmětům ochrany:

Nejvýznamnější evropské naleziště hyalitu. Z hlediska čistoty, velikosti a estetické hodnoty vzorků se jedná o výjimečnou lokalitu na evropské úrovni.

Vzhledem k existenci kvalitních květnatých bučin, které jsou i předmětem ochrany EVL Hradiště, byl k předmětu ochrany PP zařazen i biotop L5.1 Květnaté bučiny s výskytem rostlin a živočichů (zejména ptáků, z nichž jsou někteří předmětem ochrany PO Doupovské hory) vázaných na zachovalé lesní prostředí.

K cílům ochrany:

Cíle ochrany jsou formulovány v souladu s ustanoveními § 36 zákona a v souladu se souhrnem doporučených opatření o EVL Hradiště a PO Doupovské hory.

K návrhu bližších ochranných podmínek:

Bližší ochranné podmínky PP jsou navrženy v souladu s ustanovením § 44 odst. 4 zákona o ochraně přírody tak, aby umožnily orgánu ochrany přírody usměrňovat činnosti, které by mohly vést k nežádoucím změnám dochovaného stavu přírodního prostředí.

K jednotlivým bližším ochranným podmínkám:

a) povolovat nebo provádět změny druhů pozemků nebo způsobů jejich využití

Změna druhu a s ním související využití pozemků, zejména přeměny kultury pozemků les trvalý travní porost a opačně, může mít významný negativní vliv na výskyt a plošné zastoupení některých předmětů ochrany území, zvláště květnaté bučiny s vazbou zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů. Změny a využití pozemků mohou také ovlivnit změny hydrologických poměrů. Tyto změny mohou taktéž vytvářet potřebu či povinnost jiného způsobu užívání a hospodaření. Je tedy nutné je předem posoudit.

b) sbírat a odnášet z území nerosty

Předmět ochrany hyalit je nezbytné zachovat pro příští generace jako jedinečný produkt vulkanismu a k dalšímu výzkumu i využití. Již nyní jsou velmi pravděpodobně nejvýznamnější naleziště z velké části vysbíraná a další odnos nerostů snižuje kvalitu i kvantitu předmětu ochrany

c) povolovat nebo provádět geologické práce a úpravy povrchu terénu nebo jakékoliv zásahy do něj, souhlas se nevyžaduje u zásahů při běžném lesním hospodaření

Důvodem je zabránit ilegální těžbě hyalitů. Drúzy hyalitů i jiných zde se vyskytujících nerostů se nacházejí v různé úrovni pod povrchem země. Sběr nerostů je tedy neodvratitelně spjat s nutností upravovat terén kopáním a přesunem vytěženého

materiálu. Stejně tak při geologických pracích, kdy dochází k zásahu do terénu při vrtání, odkryvech, sondážích aj. Při všech výše uvedených činnostech je nezbytné posoudit jejich umístění, rozsah a potenciální dopad na předměty ochrany. Souhlas se nevyžaduje při běžném lesnickém hospodaření, neboť při těchto činnostech není předpokladem poškození nebo zničení nerostů. Za běžné lesnické hospodaření spojené se zásahy do povrchu terénu, které nevyžadují souhlas, se považují například ručně kopané jámy pro výsadbu dřevin, rýhy určené pro výsadbu dřevin, mělké naorávání nebo frézování zabuřenělých lesních pozemků spojených s výsadbou dřevin nebo výkopy děr pro nosné prvky při stavbě oplocenek.

- d) vysazovat nebo vysévat rostliny (souhlas se nevyžaduje pro vysazování nebo výsev stanovištně původních dřevin místní provenience na pozemcích určených k plnění funkcí lesa)

Výsadba nebo výsev některých rostlin, zvláště nepůvodních nebo invazních druhů, může vážně ohrozit fungování místních ekosystémů a negativně ovlivnit genovou základnu lesních dřevin. Je proto vždy nutné předem zvážit, které druhy budou v území povoleno sázet a vysévat.

- e) zřizovat příkrmovací zařízení nebo slaniska a příkrmovat nebo vnařit zvěř mimo příkrmovací zařízení

Příkrmovací zařízení mají za úkol kompenzovat zvěři nedostatek potravy a to zvláště v době nouze, slaniska doplňují zvěři minerály po celý rok. Příkrmovací zařízení i slaniska jsou zvěři obvykle často navštěvována, což způsobuje vyšší koncentraci zvěře v porostech v blízkosti takových zařízení. Zvláště mladé porosty v okolí jsou vystaveny nadměrnému tlaku zvěře v podobě okusu, ohryzu, loupání a sešlapu. Opakované poškozování dřevin negativně ovlivňuje přirozenou obnovu a vývoj lesních porostů. Je proto nezbytné předem posoudit, kam příkrmovací zařízení nebo slaniska umístit. Ze stejného důvodu je nezbytné předem posoudit také příkrmování a vnaření mimo zařízení.

- f) vyznačovat cyklistické, turistické, jezdecké, naučné a obdobné trasy

Při vyznačování tras je nezbytné zvážit, zda trasa nepovede přes naleziště minerálů nebo v jejich blízkosti. Nevhodně umístěná trasa může buď přímo poškodit naleziště, anebo výrazně usnadnit nalezení naleziště a jeho následné poškození sběrem.

- g) vstupovat mimo vyznačené trasy, souhlas se nevyžaduje u vlastníků a uživatelů pozemků, osob zajišťujících lesní a zemědělské hospodaření, činnosti policie, obranu státu a ochranu státních hranic, požární ochranu, zdravotní a veterinární službu, výkon práva myslivosti, energetických soustav a veřejných komunikačních sítí při výkonu této činnosti

Již nyní jsou naleziště exploatována sběrači minerálů a je prakticky nemožné prokázat úmyslný sběr a tím poškozování předmětu ochrany a to i v případě přímého přistižení sběrače na nalezišti. Vstupem vázaným na souhlas bude možné mnohem efektivněji zabránit těžbě a narušování nebo případnému zničení nalezišť hyalitů. Pro prokázání ilegálního stavu sběrače postačí pouze absence souhlasu se vstupem.

K vymezení hranice zvláště chráněného území:

Navržená hranice PP je vedena přednostně po hranicích pozemkových parcel, případně po zřetelných liniích v terénu, s přihlédnutím k současnému stavu znalostí o výskytu a rozšíření předmětů ochrany PP. Doplňkovým hlediskem bylo vedení JPRL.

K nevymezení ochranného pásma

Celá jiho-západní a severní část PP hraničí se silnicí a nivou potoka. Vzhledem k silnému podmáčení není niva hospodářsky ani jinak využitelná, nehrozí zde žádné negativní zásahy s vlivem na PP, a proto zde není potřeba tvořit ochranné pásmo. Část severo-východní

hranice přímo navazuje na SCHU Jedliny s ochrannými podmínkami, které plně nahradí ochranné pásmo PP Valeč. Jižní hranice sousedí se soukromým vlastnictvím a vyhlášení OP by zde bylo složité a kontraproduktivní. Zbývající části PP Valeč sousedí s lesními pozemky, které jsou z převážné většiny velmi mladé, a tedy hospodářské využití nemůže ohrozit vlastní PP, případně se jedná o porosty s optimálně nastaveným hospodařením neohrožující předměty ochrany PP Valeč.

12. Použité podklady a zdroje informací

Bernard, Jan Hus; Rost, Rudolf a kol. Encyklopedický přehled minerálů. 1. vyd. Praha: Academia, 1992. 701 s. ISBN 80-200-0360-6.

Havránek P. (2015): Současný stav lokality hyalitů u Valče nedaleko Podbořan. – Minerál, 2: 178.

Hradecký P. a kol. (2012): Základní geologická mapa ČR a Vysvětlivky k mapě 1:25 000, list 11-242 Valeč. – Česká geologická služba, Praha.

Kavka J. (1968): Poznámky k původu skelného opálu v čedičích. – Čas. mineral. geol., 13 (1): 107.

Kouřimský P. (1995): Opál. – Bull. Min.-petrolog. odd. Národního muzea v Praze, 38 (3): 73–82.

Krutský N. (1992): Geologické památky Doupovských hor. – Čas. mineral. geol., 37 (2): 172–178.

Mach Z. (1994): Hyalit z Valče. – Minerál 39 (3): 114.

Naumann, C. F., & Zirkel, F. (1885). Elemente der Mineralogie (12. přepracované a doplněné vydání). Leipzig: Wilhelm Engelmann.

Svejkovský J. (2009): Geologie Podbořanska. – Bílinská přírodovědná společnost Bílina, Praha. 82 s.

13. Zpracoval:

AOPK ČR, Regionální pracoviště Správa CHKO Slavkovský les

V Karlových Varech dne 27. 11. 2025

Přílohy:

- 1: Orientační mapa s vyznačením ZCHÚ
- 2: Katastrální mapa s vyznačením ZCHÚ